

Karel Galla: Úvod do sociologie výchovy. Její vznik, vývoj a problematika

Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1967, s. 176.

V naší poválečné sociologické literatuře nemáme zatím větší vědeckou práci, která by uvedla čtenáře do sociologické problematiky v oblasti výchovy a vzdělání. Gallova obsáhlá práce je první toho druhu u nás; je ji třeba uvítat jak pokud jde o aktuálnost a potřebnost, tak pokud jde o vědecké zpracování tematiky. Autor na podkladě historického přístupu a vědecké analýzy pramenů dospívá k jednotlivým názorům od vzniku sociologické teorie přes příslušné sociologické směry až k dnešnímu marxistickému pojetí a aplikacím. Takový postup mu umožňuje, aby v jednotlivých kapitolách nejen podal přehled nejvýznamnější světové literatury příslušného směru, ale zároveň vysvětlil odlišnost a zhodnotil z marxistického hlediska různá stanoviska k těmto směrům.

Úvodní kapitolou pojednávající o vývoji předválečné české a slovenské sociologie výchovy podává autor čtenáři první informace o problematice tohoto vědního oboru u nás. G. A. Lindner, I. A. Bláha, J. Král a E. Chalupný reprezentují v té době sociologické hledisko v otázkách výchovy mladého pokolení. Zabývají se sociálními činiteli výchovy, obracejí zřetel svých následovníků k sociální problematice dětí a mládeže, k sociální pedagogice a k sociologii výchovy, v níž zvláště vynikli E. Makovička, V. Vendyš, J. Šima, J. Obrdlíková, B. Foustka a F. Štampach. Z přehledu jejich prací a otázek, jimiž se zabývají, dospívá autor k závěru o potřebě systematického výkladu o vzniku a vývoji sociologie a jejích jednotlivých vědních disciplín. Základ publikace tvoří proto druhá kapitola, nazvaná *Obecná a speciální sociologie*, v níž autor podává přehled vývoje buržoazní sociologie v Evropě a v Americe od jejího vzniku ve Francii před polovinou 19. století (August Comte) v podobě obecné teorie o obecných zákonech vývoje lidské společnosti, přes sociologickou statiku a empirické výzkumy až ke speciálním oborům sociologického bádání, jak se rozvíjejí v dnešních USA. Aby autor dospěl k sociologickým pohledům na výchovu, zabývá se nejprve názory na sociální funkci výchovy v rámci tzv. sociální pedagogiky, již věnuje třetí kapitolu publikace. Na nejvýznamnějších dílech zastánců sociální pedagogiky (A. Fischera, P. Natorpa aj.) dokládá její vznik

a vývoj jako protiváhu individualistické pedagogiky, která se především zabývá výchovou kvalit silného individua. Sociální pedagogika není tedy sociologií, ale zůstává pedagogikou, i když vyzdvihuje sociální cíle výchovy, dovozuje autor, a příkladem myšlení našeho sociálního pedagoga G. A. Lindnera tuto kapitolu uzavírá.

Jádro spisu tvoří čtvrtá kapitola publikace, nazvaná *Sociologická pedagogika a pedagogická sociologie*. Zatímco sociální pedagogika má normativní povahu, normuje cíl výchovy a často i prostředky výchovy, není sociologickou pedagogikou, která má povahu především zjišťující a vysvětlující; autor podrobným výkladem ukazuje, jak tento směr myšlení stále více převládá, i když rozdíl není v tom, že by sociální pedagogika byla pouze normativní a sociologická pedagogika pouze zjišťující. Podstatné však je, že sociologická pedagogika vznikla především jako reakce na jednostranné psychologizující pedagogiku, stejně jako sociální pedagogika byla reakcí na pedagogiku individualistickou. Autor přitom velmi výstižně ukazuje a z mnohých pramenů dokládá, že pedagogická sociologie se zrodila z podstatně jiných důvodů: nikoli ze snahy určovat cíle a normy výchovy, ale z postoje, ze studijního sociologického hlediska, s kterým se podle metod pedagogické sociologie mělo přistupovat k výchově. Tak pedagogická sociologie i svými empirickými studiemi obohacuje pedagogickou teorii a poskytuje příležitost k novému zamyšlení nad pedagogickou tematikou, aniž by pedagogiku suplovala či nahrazovala. Pečlivým rozborem dějin výchovy Paula Bartha, sociologických úvah představitelů sociologické pedagogiky George Roumy a Siegfrieda Kaweraua, a Durkheimových, Masarykových a Bláhových názorů na sociální povahu výchovy dokládá autor uvedené závěry, jež doplňuje názory americké pedagogické sociologie a řady autorů méně významných, aby souhrnně dospěl k jednotlivým směrům pedagogické sociologie, jak se ve světě objevily v rozpětí posledního čtvrt století v různých variacích, a jak byly postupně utvářeny ve speciální obor sociologický — sociologii výchovy. V této kapitole prokázal K. Galla neobyčejnou znalost světové literatury, s níž mistrně pracuje a podává ucelený přehled složité problematiky, která dosud nebyla u nás zpracována s takovou erudiicí.

V páté kapitole zdůvodňuje autor totožnost tematiky, kterou se ve své podstatě obírá pedagogická sociologie a sociologie